

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
29 novembre st. v.
11 decembre st. n.

Ese în fiecare duminică.
Redacțiunea în
Közép-uteza nr. 395.

Nr. 48.

A N U L XXIII.
1887.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Balada Peleşului.

I.

Pălânge Prahova în vale
Și se vâcă mereu,
Tot ducând în sa cale
Dorul Peleşului seu.
Tulburată se răpede,
Vrând de stânci a se isbi,
Căci cu densa nu-l mai vede
Rêvnitor de-a se iubi.

De când apa curgătoare
Și cu sôrele cerese
Au menire 'nvictore
Pentru sîntul pămîntesc,
Dându-i vieță și rodire,
Veselle și noroc:
Ea, prin dulce rēcorige,
El, prin razele-i de foc;

Peleşul cu flori pe frunte
Și 'n veșminte de cristal,
Venia dîlnic dela munte,
Peste maluri dând năval,
Și toți bradii, în mirare
De-al vedé ciocotitor,
Fremétau cu întrebare:
Unde-l duce viul dor?

El sburá cum gândul sborá
Prin selbatice păduri,
Locuite-odiniorá
De urși mari, de n.ari vulturi,
Și mergea ca să se culce
Plin de viețá, fericit,
Pe al Prahovei sîn dulce,
Ca 'ntr'un lógán mult iubit.

Ș-amêndoi în desfétare
Se duceau intrulocați,
Până 'n jos peste holare
Mult departe de Carpați,
Veseli, rătácind prin lume,
Sub cer vecinic zîmbitor,
El, uitând chiar al seu nume,
Ea, chiar locu-i de isvor.

Bune vremi erau pe-atunce
Când ursitului din stânci

Nu-i pásá ca să s'arunce
Peste ripele adânci.
Il mână dorul ce este
Dulce-al inimei avênt,
Care trece ca 'n poveste
Peste mări și sub pámênt.

Dar acum el întárđie . . .
Drumu 'n cale-i s'a lungit!
Ea-l așteptá ca să vie
Din đori până la sánđit,
Și sêrmana, tulburată,
Se tot vaetá mereu,
Purtând grija necurmatá,
Grija Peleşului seu!

II.

Intr'o đi . . . așá se spune,
Călétorul tinerel
Zári 'n cale-i o minune,
O minune de castel,
Ce 'ntr'o clipá resárise
Din pámêntul scorburos
Ș-a lui porți cu drag deschise
Unui rege glorios.

El vedú trecênd în sôre
Și sub codrii bêtrânești
O regină cântátore
De a munților povești
Și frumoșe mágárite
Pe selbatice potici
Și pe drumuri násipite
Urme de picioré mici.

Ș-auđi, ce nu s'aude
În desimile din munți;
Nu urlári de fiare crude,
Nu căderi de brađi cărunți,
Ci divina armonie
De dulci glasuri arginții
Și de organ ce renvie
Umbre albe de copii.

Fermecat Peleşul șede
Pe o stâncá 'n loc oprit;
Vede și nu-i vine-a crede,
Simte ce n'a mai simđit.
Ca și densul în uimire
Urieșii cu vêrf alb

Plimbă ținteșă privire
Pe castelul acel dalb.

Splendida-i 'nalta clădire
Ce străluce acum sub cer
Cu măestra 'mpodobire
Unui mândru juvaer,
E merită să devie,
In present și 'n viitor,
Cuib voios de ospetie,
Cuib de glorie și onor.

III.

Etă regele sosește
Lângă Peleş, gânditor
Și-l intrăbă de voeșce
Ca să-i fie muncitor,
Căci e june, că e tare,
Cât optzeci de murgușori
Și cu brațul lui e 'n stare
Să 'nvértescă roți de mori.

Peleşul l'asă cuvinte
Se trezește ca din vis,
Lumea nouă 'n a lui minte
Deodată s'a deschis;
Bucuros el la turbină
Se răpede 'nvingător,
Ca să macine lumină
Dela fulgerii din nori.

Și de atunci când noptea vine
Născătore de suspini,
Aste locuri le veți pline
De fantastice lumini;
Feeria se intinde
Peste falnicul castel,
Ce fereștile-ș aprinde
Ca de-un sóre-ascuns in el.

IV.

Điua Peleşul lucréză
Cât un uriaș vînjos,
Ér când điua inseréză,
Redevine Fét-Frumos,
Și 'n castel apoi apare
Cu pas vesel triumfal,
Căci e nașul seu și are
Loc la prânđul cel regal.

Intre flori și 'ntre copile,
Intre ambii suverani,
El s'arată mic de đile,
De și are mii de ani,
Și regina 'nveselită
Il desmérdă-adesea ori
Pe-a sa cômă impletită
Cu brilânți schintectori.

Apoi mândrul, după cină,
La toți iasă rémas bun:
Saltă sprinten, se inchină
Și plecând ca un nebun,
El se duce să se culce,
Plin de vieță, lericit.
Pe al Prahovei sin dulce,
Ca 'nt'r'un légân mult iubit.

**

Ea îl muștră cu blândețe
Și-i tot đice, că-i păcat

De a perde 'n tinerețe
Cursul seu neatérnat.
El răspunde cu mândrie:
»Mândră fii de-al meu noroc!
»Đic lumină ca să fie,
»Și lumina e pe loc!«

Castelul Peleş, 15 octombrie.

V. Alecsandri.

Când am voit să fiu deputat.

(Povestirea unui prieten.)

(Incheiere.)

Moșul se simți mai onorat, decât să-i fiu sărutat mâna lui. Me poști la un păhar de răchie. (Eră al đecelea in điua aceea.) 'Apoi me intrăbă, cum stăm? I đisei, că bine și-i povestii, că 'n satul prim omul de frunte, (Gura satului, mi-a făgăduit tot sprinul seu.

— Vorbă de clacă, răspunde moșul. Să nu-i cređi nici o vorbă. El nu pôte să-ți facă nimica. Eu conduc tóte satele aceste.

Apoi aruncă o privire semnificativă spre conducătorul meu. Acela i făcu cu capul aprobativ și moșul mai đise:

— Așă dară e bine. Ffi liniștit.

Și plecai cu convingerea, că pân' acuma am isprăvit fôrte bine.

In satul vecin grăbii să și spun bucuria mea unui advocat de acolo, pe care îl cunoșceam de mult. El inse iute și tornă apă rece spre focul bucuriei mele:

— Te fac băgător de sémă, să nu cređi nime-nuia. Têranul acela e un ticălos, care se vinde ace-luia ce-i dă mai mult; ér popa bêtrân nu mai are nici o vază la popor. Numai de mine ascultă aicea toți.

In al treile sat me 'ntimpină un notar. Gras, gros și folticos, părea un burduf de brânză. Trebuie că-i merge bine, imi điceam. Acesta de bună sémă e mare om in ținutul acesta. Trebuie să mi-l deoblig.

El nici nu me lăsă ca să-mi deschid gura, ci me chiamă la o parte și-mi đise:

— Domnule, imi pare reu că n'ai vinit mai de mult la mine ș-ai umblat la niște flêcuri de ómeni.

— Dar m'a asigurat și advocatul din...

— Un șarlatan, domnule. Beleşce poporul, de aceea n'are nici un om. După mine vin aice toți.

Acuma ce eram să fac? Pe care aveam să-l cred? Pôte că toți vor fi avênd dreptate, — imi điceam. Și nu me 'nșelai...

Sosirăm intr'un sat, unde mi se spunea, că avem grosul puterii nóstre. Descălecarăm la o casă plugă-réscă, de unde se auđieau niște răcnete. Me 'nfiurai, căci mi-adusei aminte, că de bună sémă aici va vini réndul să me sărut cu ómenii beți.

Casa eră cartirul general al partidului nostru. Par că satul întreg se află adunat. Nici muerile și nici copiii nu lipsiau.

Primul om care me intimpină, eră un om beat, cât abia putea sta pe picioare. Șovăind in drépta și 'n stânga, resuflând un miros grozav de vin, se apropiă de mine, să me sărute. Incremenii.

Făcui un pas iute îndêrețru și-l intrăbai:

— Ce poțești, omule?

— Dă-mi un păhar de vin, că mi-i sete grozav. N'am beut astăđi încă nici un strop.

Și ér își intindea brațele spre mine. Cineva inse

il luă de braț și-l duse de acolo. El răcniă și strigă, că ce alegere-i asta, unde mori de sete?!

Unii rideau, alții se rușinau de această manifestațiune a poporului suveran. Apoi me poftiră să intru 'n casă, unde se aflau adunați omenii de frunte. Primii cu plăcere invitațiunea. Dără omenii de frunte vor fi trezi.

Când deschisei ușa, un miros grozav me lovi. Eram să leșin în prag. In odaie vr'o patruzeci de omeni fumau tutunul cel mai prost și făceau un fum, încât în momentul prim nu vădui nimic.

Stătui locului și me temeam să fac un pas înainte, ca nu cumva să cad la pământ. Dinapoi inse me 'mpingeau și astfel fui silit să intru.

Atunci putui să deosebesc figurele. Erau niște omeni bine făcuți și bine hrăniți, dar obrazul tuturor era roșu și ochii le sclipiau.

Pe mesă stetea un ciubăr cu vin și lângă acela o ulcea. Cum intrai, unul din ei umplu ulceua cu vin și mi-o oferă. Primii și 'nchinai în sănătatea alegătorilor mei. Dar fiind că nu era alt ceva din ce să beie omenii, după ce beui, dedui ulceua celui mai deapropo om, acela o dete la al treile și așa mai departe, ulceua se perendă pe la toți câți s'aflau în odaie și în urmă erăș ajunse la mine.

Disei al doile toast, pentru alegătorii din satul acela și ulceua făcu erăș călătoră de mai nainte, ajungând în urmă de nou la mine. Și fiind că omenii me tot poftiau să le vorbesc, mai luai cuvântul de câteva ori și ulceua totdeuna făcea incugiurul acela.

În sfârșit scăpai și plecarăm mai incolo. Trecurăm prin mai multe sate. Conducătorul me informă pretotindene ce am să fac. Într'un loc trebuia să fac curte dōmnei, căci ea domnește în casă și prin grația ei aveam să-mi dobândesc cercul întreg; în alt loc nu-mi era ertat să fiu mai afabil cu dōmna, căci dōmnul e gelos loc și-atunci va trece 'n partidul contrar: lăudam omeni pe cari nici de nume nu i-am aușit pân' atunci și făgăduiam tuturoră frunță și erbă și marea cu sarea.

Dela o vreme inse »improvisările« se isprăviră. Le-am dis tōte și mai erau câteva sate până la centrul cercului!

— Măi frate, — disei prietenului, — dar ce să le mai șciu dīce în satul următor?

— Di-le ce-ți vine pe gură. Ori ce vei dīce, noi vom strigă »Să trăescă!«

Așa și făcui. În satul următor incepu dinainte. Și omenii cari viniseră cu mine, făceau șgomot încă și mai mare decăt în satul prim. De-aci 'ncolo prinsei curagiu și incepu a improvisă, cât — să fugi.

În cele din urmă sosirăm la centrul cercului, undea avea să se facă alegerea și unde trebuia să-mi rostesc și eu credeul politic.

Primirea fu strălucită. Banderiu de călăreți me intimpină și fetițe îmbrăcate în haine albe imi eșiră 'n cale, aruncându-mi în trăsură flori. Poporul era adunat în piață, om pe om, dame și domni, țărani și țărance, copii o mulțime, tot cercul, întocmai cum mi-o intipuisem.

După încetarea șgomotului, luă cuvântul un bētrân. Dar abia disese câteva cuvinte, se 'mpedecă; începū de nou, dar păși tot așa: apucă ș-a treia oră și atunci disese ce disese, căci eu nu-l aușiam.

Bietul om era cuprins de frică și șadori reci i curgeau pe frunte. Solemnitatea această îl impresionă grozav. Dără și înfășșarea mea îl tulbură.

Să fi șciut el, că eu aveam tremă cu mult mai mare! Că me temeam cumplit să nu pățesc și eu ca dēnsul! Pân' acuma vorbū numai cătră popor, dar acuma aveam în fața mea și clasa inteligentă.

Nici acuma nu șciu ce-a dis. Steteam acolo ca

dus și numai atunci me trezii, când aușii mulțimea strigând »Să trăescă!«

Care va să dīcă, oratorul a incheiat. Acuma eră rēndul meu. Acū-i acū!

Nu puteam esită mult, căci d'odată aușii strigându-se din tōte părțile: »S'aușim!«

Me urcai dară iute pe mēsa ce stetea înaintea mea. Mi-adunai tot curagiul și recitai cuvēntarea-programă. Se vede, că le-a plăcut, căci aplaudau înfricoșat. În scurt timp mi se scōse vestea de orator mare.

Dar apoi când me aușiră la banchet! În cele din urmă și eu incepeam a crede, că în adevēr sūnt orator.

Festivitățile se 'ncheiară cu un conduct defacle, cu care ocaziune am fost felicitat prin un tiner.

Eră târșiu când me culcai, dar de bucurie nu putui dormi. Ce primire, ce entusiasm, ce popor! Omenii aceștia nu numai ș-au făcut stēguri, dar au mai cheltuit cu banchetul, ba și cu conductul de facile.

Nici nu me sculai, când vini amicul meu, conducătorul deputațiunii:

— Țtă-me că te conturbăș iute, — incepū el, — inse după ce cele petrecute, trebuie să regulăm unele afaceri.

— Bucuros.

— Țtăranul acela care ne-a primit în satul cel dintēiu, nu-mi mai dă pace, își cere banii ce i-am făgăduit p'asēră. Trebuie să-l plătim.

— Cāt?

— El cere cinci sute de florini. Dar se va mulțami și cu doue.

— Țtă-le.

— Una la mână. Negustorul din Peșta a trimis șocotēla pentru stēguri.

— Ce stēguri?

— A tale.

— Dar eu n'am comandat nici unul.

— Nici nu s'a căđut să le comandezi tu. Am isprăvit noi această. N'ai decăt să le plătești. Țtă șocotēla. Doue la mână.

Apoi scōse alta hārtie.

— Țtă șocotēla pentru cărășușie. Intēiu când deputațiunea a fost prima oră la tine, apoi pentru eri și astădi. Trei la mână. Banderiu a fost mai scump, căci e vreme de lucru și caii trebuie. Dar hainele fetițelor îmbrăcate în alb nu te-a costat mai nimic, s'a ales stōfa cea mai ieftină. Pravul de pușcă pentru trēscuri a trebuit să-l plătim îndată, pe când contracandidatului i s'a dat a conto. Cu ospētarul care ne-a dat banchetul m'am certat; ticălosul a vrut să te inșele, dar în urmă am isbutit să scărītez șocōta cu o sută de florini. Conductul de facile n'a fost prē scump, ai să plătești beutura purtătorilor și facilele.

— Care va să dīcă, voi ați făcut tōte pe șocōtēla mea.

— Se 'nțelege.

Par că m'aș fi trezit dintr'un somn dulce. Eu gāndiam, că tōte se fac în onōrea mea din curată stimă și iubire. Și Țtă mi se presintă șocotēlile.

— Dar tu mi-ai spus, că eu n'am să cheltuesc nici un crucer; ba că nici de-aș voi, nu m'ați lāsă.

— Ș-acuma dīce așa. Dar aceste sūnt niște cheltueli constituționale, pe cari și legea le iertă, cari se înțeleg de sine și pe cari fiecare candidat le plăteșce. Nu cheltueli de-aceste am înțeles eu, ci corumperea alegătorilor, ceea ce la noi nu se pōte face, căci aicia toți sūntem omeni de omenie.

— Vēd.

Școsei portfoiul și plăti...

În cele din urmă sosi și ziua alegerii. Când ce să vezi! Țăranul care-mi spunea, că conduce tot satul sau se află în partidul contrar cu satul întreg; tot acolo eră și avocatul și popa și notarul, cari toți mi-au dat cuvântul de onoare, că vor fi pentru mine.

Dela o vreme vini la mine și conducătorul partidului nostru și-mi duse posomorit, dar fără să cuțeze a se uita 'n fața mea:

— Amu cădūt. Ticăloșii ne-au înșelat. Dăcă nu m'oi duce să votez cu contracandidatul, n'oi mai ave pace 'n ținutul acesta.

Voiam să-i trântesc un răspuns șă me pomescă, dar un amic me luă de braț, me duse decolo, imi oferi trăsura și plecărăm.

Pe drum, el imi duse:

— Ticăloșii aceștia au voit numai să te folosească drept mijloc de spăriare, ca să stōrcă dela contracandidatul parale mai multe.

Sosind acasă aflai, că adjunctul meu a fugit cu cassă cu tot.

Nu peste mult contracandidatul meu mijloci de se mai inființă în orașelul nostru o farmacie pentru fiul unui partisan al lui.

Êtă ce-am pățit eu, că m'au pus păcatele de-am voit să fiu deputat.

De multe de tōte imi părea reu, inse tōte le uitai: numai de n'aș fi sărutat băiatul acela murdar!

Iosif Vulcan.

Despre caracter in genere.

(Încheiere.)

Si cum am pretinde să fie bun acela, care dela naștere s'a țerit prin praf? Őre nu șcim că siguranța muncitorului, cumcā rodul muncii lui nu va fi cules de alții, îi dă iubirea de lucru?

Acutia ne asigură putere, őr sāvăcția dispreț!

Și ce mare deosebire între caracterele acestor feluri de ămieni!

Aceea ce noi numim *curent social* își ia naștere din caracterele indivișilor. Și ca să vedem câte lucruri mai sūnt, cari formeză caracterul individual și deci al societății. n'avem decăt să ne gândim la acea cât de mult se schimbă doue popōre când este un rēsboiu între dēnsele!

Proverbul latin *inter bellum tacet musa*¹ vedem că se realizează (și șcim cu toții că simșurile estetice au mare influință asupra caracterului.)

Őmenii se umplu de un fel de dușmănie: fiind lipsă în țeră, din cauza cheltuelei cu resbelul, mulțimea incede să fure și așa mai departe.

O întēmplare, o invenție chiar e destul spre a face o mare schimbare în caracterele omenești. Să ne gândim numai la acea, cât efect a produs între popōrele creștine din Europa tirănia Turcilor față cu cei ce peregrinau la mormēntul lui Christ.

Au nu acētă întēmplare a fost cauza principală a resbelului cruciate?

Și cât de mult a schimbat aceste resbele caracterul întregii Europe!

Sēu descoperirea Americii, invențiunile mai noue, d. e. telegraful, drumul de fer etc. nu au őr și ele rolul lor la formarea caracterelor, omenești?

Asemenea se schimbă caracterul unui popor atunci când este în contact cu alte popōre. Și nu-și perde originalitatea atunci, când este izolat de alte popōre.

¹ Musele (artele) amușesc în timpul resbelului.

Asta vom pricepe-o lesne: să ne uităm numai în istorie și vom află destule exemple spre a o dovedi.

Căt de mult s'au schimbat Romanii, strămoșii noștri, când au început a fi în contact cu Grecii?

Și câte ca asta am mai putē află!

Înlesnirea comunicașunilor încă schimbă omenirea, pentru că putēnd să călătorēscă lesne dintr'o țeră intralță și așa vēdēnd adevērata stare a lucrurilor de prin țerile depărtate de noi, prejudișii pe care le am avut pōte despre acele popōre, numai decăt dispar și acētă claritate în spirit își are efectul seu și asupra caracterului.

Dar pōte că dintre tōte cele înșirate până aci *fenomenele fizice* au mai mare influență asupra caracterului. La formarea caracterului simșurile jōcă un rol important și diferite simșuri, diferite caractere se vor formă. őr este netăgădui, că fenomenele fizice deștēptă în om simșiminte.

Simșimintele sūnt de doue feluri: unele cari preocupă mai mult fantasia și altele cari preocupă mai mult inteligința propriu đisă. Așă d. e. o șgduire (cutremur) de pământ cu totul alt simșimēnt deștēptă în om, decăt resăritul sōrelui pe care îl privim de pe un vērf de munte.

Vēdēnd și simșind grōsnicul cutremur, fără de voie ne cuprinde un fel de fior. Inteligința nōstră incede de a mai judecā și în loc de judecată rece, se nașce în noi un fel de temere. Neșciindu-ne esplică puterea nemărginită a naturei, care ne aruncă ca pe niște atome, în loc de a căută tainicele cause ale acestor fenomene, ne inchinăm numai acestei puteri și dăm loc superștișilor în sufletul nostru. Și șcim, cātă influență au asupra judecāții nōstre aceste simșuri, asupra religiunii nōstre și a lucrurilor, a faptelor din cari rezultă caracterul.

Și ca să pricepem acest lucru mai bine, să ne gândim numai la un exemplu, pe care ni-l pune în evidență un mare invēțat. Să ne uităm numai ce deosebire este între Greci și locuitorii Indostanului și de unde acētă mare deosebire?!

În Grecia, fenomenele fizice, de și ocupă mult fantasia, dar totuș nu intru atât, ca să nu le pricepem cu mintea. Resăritul frumos al sōrelui, ciobotul riu-leșelor cari șerpuesc prin văile cāntate de Omer, dulcea adiere a vēntului, tōte aceste sūnt lucruri, cu cari s'a deprins ămēnii și despre ale căror cause n'au fost impinși de nimic a întrebă. Omul atunci mediteză mai mult, când voeșce să evite vre-un pericol.

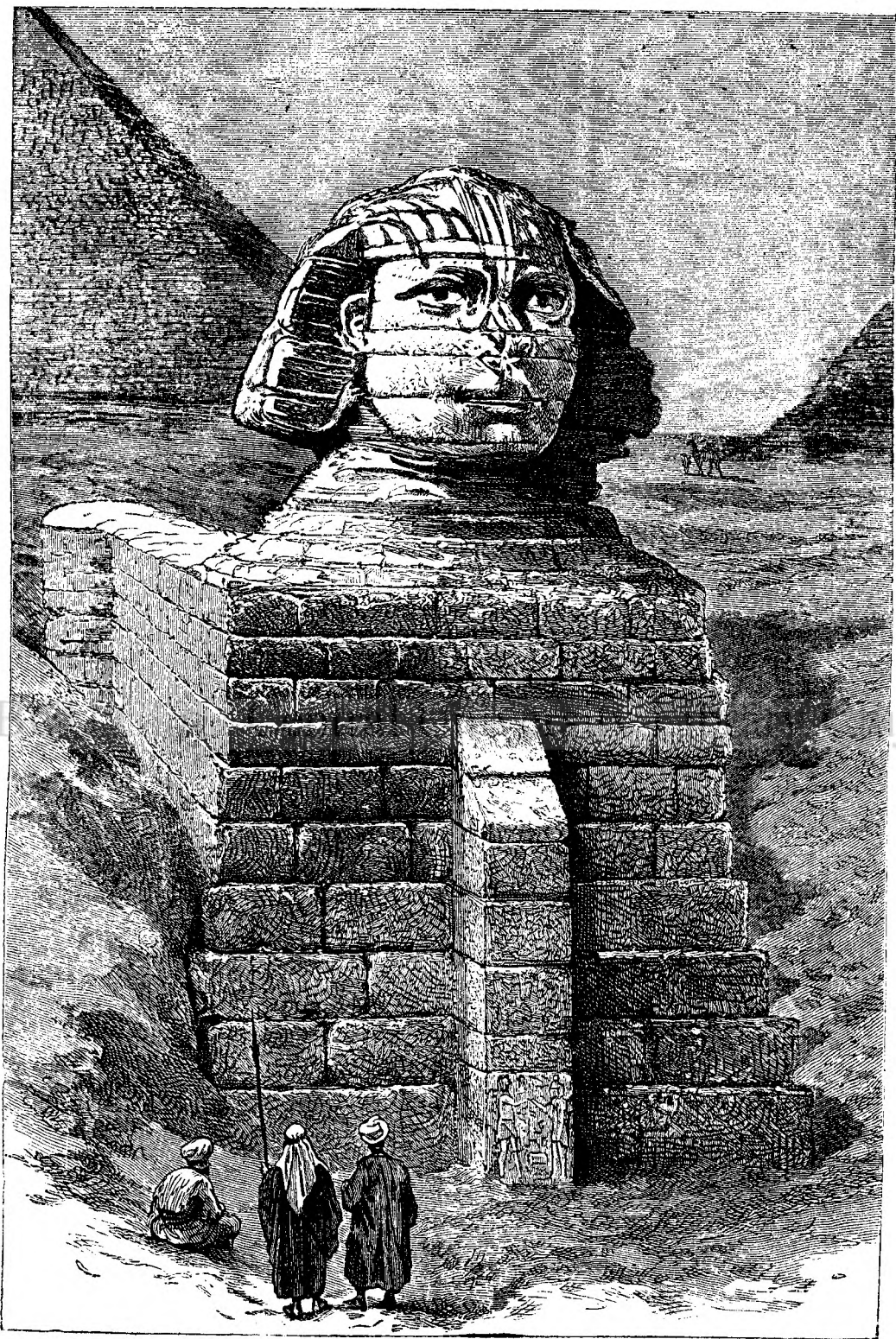
Pe când în Indostan, aprōpe tōte fenomenele fizice sūnt fōrte neintelese! Omul care chiar la primii pași ai desvoltării sale a întimpinat greutășimari, neputēnd află indata causele, a ramas stupid, nici nu a mai cutezat să întrebe de unde acētă putere, care îl apasă atăta de mult. Munșii ii sūnt inalți, necălcați încă de nimenea, riușile asemenea nestrăbăbătute încă. Prin păduri animale fierōse, contra căror tot așa de puțin se pot luptă locuitorii, ca și în contra mării viforōse, ce întimpină la țermul țerii lor.

De aci apoi atăta sclăvie în acest popor!

De aci ne putem esplică de ce le lipseșce curagiul, că fiind un popor numeros, totuș numai unēltă sūnt în mările acelor popōre, cari neavēnd a se luptă atât de mult cu natura, au devenit așa de puternici!

Grecia a putut deveni locuința muselor; pentru că aici mai tōte fenomenele naturi, precum și clima și pământul a contribuit la acētă.

Dar Indostanii tōtă vieța lor trebuie să-o petrecă în lupte fōrte neegale contra naturei. Fenomenele fizice nu au atins într'un mod plăcut fantasia, ci mai mult într'un mod inspăimăntător. Și acea va fi ușor

Sfinesul.

de a înțelege, că omenii cu aceste diferite simțuri diferite caractere vor avea.

Locke dice că după părerea lui *inteligenta naturală a omenilor în toate timpurile a fost una și aceeași.*

De unde, atunci în zilele noastre atâta diferență de caracter între popoare, de unele sunt așa de înaintate și altele au ramas așa de îndărăt?

Asta numai decât o vom înțelege, decât vom ceti ce dice Robert Owen¹, marele învățat englez.

» *Omul când se naște nu e nici bun nici reu* (asta o dice și Rousseau); *el este jucăria impregiurării de care este incunghiurat; el devine reu, când aceste impregiurări sunt rele și bun decât aceste impregiurări sunt bune!* (Rousseau dice că în mâinile omului se strică totul.)

De aci ne putem explica de ce unele popoare sunt cu un caracter superior și altele inferior.

Indienii au să se lupte cu elemente în cari își tocesc pulerile, Europeanii din contră, se oțlesc prin lupte.

În Europa fenomenele fizice ne îndemnă la meditație și așa ne dezvoltăm intelectual mai repede, care dezvoltare apoi este în favorul unui caracter bun. Pe când acolo în India, unde omul are a lupta contra elementelor mai mult, se perde de multe ori în meditație și așa abia se poate apropia de un caracter care să semene a om.

Dar *fenomenele fizice* au o mare influență și asupra obiceiurilor, religiei și poeziei unui popor. Și este știut, că prin acestea se caracteriză mai mult un popor.

Tirolianul își cântă munții sei frumoși și aco-periți cu zăpadă; Germanul stă melancholic pe malurile frumosului Rin; Englezul se desfată uitându-se cum se isbesc valurile viforosei mări de stâncile țermurilor patriei sale; Persii admiră răsăritul soarelui; locuitorii nordului admiră minunata auroră boreală ce imfrumusețază orizontul patriei lor. Pe când poezia locuitorilor din Indostan este aproape numai o epopoe lungă în care mai mult este cântată tainica putere a naturii și unde în loc de lucruri *minunate*, se amestecă mai ales elemente *inspăimântătoare*, căci fenomenele fizice le-a insuflat mai multă *spaimă*, decât *uimire*, însoțită de un amor către natură, precum se întâmplă la noi.

Și nu tot astfel este lucrul și cu religia?

Indienii de prin pădurile Malabare se închină celor mai inferioare animale; pe când Europeanii ani, secolii întregi, ba și chiar decimi de secolii mediteză spre a limpezi ideea de *Divinitate!*

Grecii adorau omenii, se ocupau și în fantăsie cu lucruri, pe care le puteau înțelege. La ei și la alte popoare antice, cari locuiau în Europa, unde fenomenele fizice sunt mai de înțeles, fantăsia este controlată de judecată, pe când Egiptenii, popor de altminterlea destul de cult, se închină și la pisici. Și mare deosebire de caractere între acel popor, în acărui patrie văile și colinele sunt poporate de zei, rezultatul celei mai frumoase imaginațiuni și între acel popor, care când vede o pisică sau un aligator, cade în ghe-nunchi înaintea lor. În fantăsia Europeilor mărtea este un geniu frumos cu facla întorsă, pe când Siva zeul Indianilor, este un monstru, la brâu cu lanț de șerpi, cu un craniu în mână, la gât cu un lanț de oșe omenești și cu trei ochi înfloritori în trunte.

De unde atâta deosebire în imaginațiunea acestor două popoare?

Și cauza acestor lucruri, tot pământul, clima și mai ales *fenomenele fizice* ne-o pot explica.

Europeanii neavând înaintea lor fenomene, pe cari să nu le potă explica s'au putut înălța la ideea înaltă a *Dumnezeirii*; pe când pe Indianii fenomenele fizice

¹ Născut la Newton, anul 1771.

i-a prostit mai mult și așa ei s'au închinat unui lucru sau unei ființe, pe care le-au vădit tocmai înaintea ochilor lor.

Dar să privim numai popoarele din Europa! Și din acestea, reforma a fost primită numai de acelea, cari au fost mai inteligente, de Germani, de Englezi; fiind că ei dela natură au fost împinși spre meditație, pe când Spaniolul și Italianul, cari sub influența fenomenelor fizice și ale altor impregiurări au devinit pasionați, i vedem cum devin de multe ori chiar bigoți.

De unde vine acesta? Au nu-și au rolul lor la formarea în acest mod a caracterului și fenomenele fizice? Negreșit că da.

Acesta ar fi resumatul cercetării asupra cauzelor cari formeză caracterul și din a căror compunere ne putem explica diferența ce o aflăm în caracterul omenesc.

Luând astea în considerațiune, învățătorii, pedagogii se vor pute orienta în marea lor lucrare adecă în *formarea caracterelor energice și morale.*

Ion Russu.

Poesii populare din Ardeal.

— De pe la Așcileul mare. —

XVIII.

Decât cu uritu 'n casă,
Mai bine cu bole 'n oșe.
De bôlă popa ceteșce,
De urit nu pomenșce.
Din bôlă popa te scôte,
Dela urit nu te pôte.

XIX.

Dare-ar bade Dșeu,
Să-ți rămână trupul teu
Pe măsă la fâgădeu.
Prin ocol câte-un picior,
Pentr-o inimă cu dor.
Prin grădină câte-o mână,
Pentr-o inimă străină.
Prin ogradă, câte-o spată,
Pentr-o inimă stricată.

XX.

Vină mândră de-i vini,
Pe cărarea fântăni,
Să-ți țuc gura și ochii,
C-apoi nu șciu a cui îi fi.
Să-ți țuc ochii și gura,
C-apoi nu șciu cui te-or da.

XXI.

Pe unde merge dorul,
Nu poți ară cu plugul,
Că s'acață plugu 'n dor,
Boii trag, de se omor.
Pe unde merg dragostile,
Poți ară și cu vacile,
Plugul merge sfărând,
Și vacile rumegând.

XXII.

Frunză verde lemn de fag,
Crede-me mândrule drag;
De me iubesc cu altul,
Să n'am folos de dracul.
Eu me jor și tu me crești,
Nu me iubesc să me vești.

Culese de:

Simeon Tămaș.

Din viața de București.

(Coincidențe. — *Volapüka*. — »*Tatăl nostru*« ungureșce. — Reprezentațiuni politice. — Al treilea quartet Dimitrescu. — Teatrul-Baie. — Coquelin *ainé*.)

— 23 novembre 1887.

Ciudată potrivă-i adesea aceea a 'ntemplantărilor! In acelaș timp năvălirea »*Volapükăi*« in țară, mai primejdiosă de sigur decât năvălirea Constanței — ce-a 'nspăimântat pe primarul local — cu prilegiul desvălării lui Ovidiu; deschiderea sesiunii corpurilor legiuitoare și sosirea lui Coquelin. Êtă o coincidență a cărei tălmăcire potrivită — vorba țiganului — ar fi: că putem să ne așteptăm a vedé jucându-se pe scenele năstrelor parlamentare o serie de comedii cu totul neînțelese obștei muritorilor.

Dar să procedăm in ordine și legalitate — vorbe mult la ordinea dălei — și pentru că »*Volapüka*« are sufragiele lumii întregi — după cum născocitorul ei are naivitatea să credă (fericiți cei ce cred!..) — i se cuvine cinstea întăietăței.

Dnii Grossmann la Iași și I. S. Licherdopol, *profed* la școla comercială și aiurea, in București, ne-au inzeștriat literatura didactică, cel dintăiu cu o gramatică și celalalt cu un »*Metod pentru a învățé limba Volapük*«. Dar ce este acest *Volapük*? Limba comercială internațională (*Puk tedelik bevünetik* — ce deliciu!) cu veleități de a deveni limba universală

Mărturisim a recunășce, cu un confrate parisian, că dela ivirea omului pe pământ au fost idei nerode in lume, dar n'a fost nici odată vr'una așa de nerodă ca aceea a inventatorului limbei universale.

Acesta e dl Iohann Martin Schleyer, din Constanța, — nu a Dobrogei, Dumnezeu ne-a ferit! ei a ducatului de Baden. — care, după cum aflăm din prefața dlui Licherdopol, studă cinceideci și cinci de limbi (la ce bun?). teologie, filologie, filosofie, istorie și puțină medicină (de asta ar fi avut mai multă trebuință), pentru ca să n'ajungă la altă procopselă decât a serie gramatică volapükă, publicată in 1879. »după douedeci de ani de cugetare matură.«

Volapüka, nu putem da numele de limbă unui lucru fără nume — e compusă din mai multe mii de cuvinte (dl Kerekhoffis — o nume! — propagatorul ei in Franța, le-a ficsat la 15.000), ale căror rădăcini sânt luate din tôte idiomele, astfel că tôte poporele vor trebui să fie mulțămite, numai de nu vor fi tôte nemulțămite. Căci e o greșelă vrednică de plâns aceea de a crede, că o limbă se pôte făuri astfel din tôte brânturile, fie și in douedeci de ani de cugetare matură.

Am răstăit cu deamănantul metodel dlui Licherdopol și mărturisesc, că simplitatea atât de mult laudată a gramaticii *volapükăi* e departe d'a ne sări in ochi. Astfel ne-a fost cu neputință să 'nțelegem — ca și confratelui parisian — pentru ce îndrășneții propagatori ai unei limbi universale nu se mulțămesc cu acea limbă clară, sonoră, armoniosă, care se numeșce limba francesă și pe care Brunetto Latino o numia cea mai deslătătore dintre tôte? Acesta e deja limba diplomatică, limba Belgiei, a claselor diriginte și a salónelor in mai tôte țările civilizate. De ce dracul dar dl Schleyer ș-a spart capul spre-a născoci această *volapükă* arhi-barbară, ori cât de clare i-ar fi rădăcinele și ori cât de simple regulele, in loc de a-și

consacră acești douedeci de ani de muncă la perfecționarea și la propagarea unei limbe existente, fie aceea chiar cea ungureșcă, singura cu care, d'altmintearea, *volapüka* s'ar puté asemeni?

Judecați după acest unic exemplu:

»Fat obsik, kel binol in süls, nem olik pasani-kom-öd; lekinam olik kōmon-öd; vil olik jenom-ödōslik in süls, i su tal! Givol-öd adelo obes bodi obas delik; e fōgivol-ōdobes debis, äs obs i fōgivols debelles obsik; e no nindukol-öd obsi in tenud, ab delivol-öd obis de lekäfel, Jenos-öd!«

E rugăciunea »*Tatăl nostru*«. Nu șcim ungureșce, dar sântem pré siguri, că nu pôte sună mult mai armonios in limba lui Atila. Numai dr. Barbu Constantinescu, eminentul director al școlei normale a societăței pentru învățătura poporului român, ne-ar puté convinge că greșim, asigurându-ne că acest »*Tatăl nostru*« se asemănă mai mult cu cel țigănesc. Intr'adevăr, comparându-l cu interesantele »probe de limba și literatura țiganilor« pe cari dsa le-a dat publicității in 1878, asemănarea e caracteristică. Dar cum dăce Românul — cel nou, nu cel vechiu — : ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda! Ungureșca ori țigănescă, ni-e tot-una!

Ș-acum, decă nu v'ați scandalisat, poftă bună de 'nvățat volapüka! *Buk al lenadön volapüki*, al dlui Licherdopol, vi este la îndemână.

Reprezentațiile politice neintrând in cadrul cronicele noastre, trecem cu vederea obicinuia pavoasare cu stéguri tricolore a stradelor ce duc dela palatul regal la dealul mitropoliei și tradiționalul mesagiu cetit in bubuitul tunurilor din dealul Spirei, pentru a ne desfătă intr'o melopee mai puțin șgomotōsă, dar cu mult mai armoniosă auzului și mai dulce inimei.

In aceeaș dă (15 nov.) violoncelistul Dimitrescu ș-a ținut a treia ședință de quartet, la care dra Maria Narice a dat concursu-i grațios. Programul, ca totdeuna, cuprindea tot ce e mai ales in musicalia clasică: Quartetul N-o 5, in *la*, de Mozart: trio pentru pian, viōră și violoncel, de Weber și quartetul N-o 4, in *do* minor, de Beethoven

Ce-am spune acum, cu privire la acest concert, care să nu fie de prisos după succesul strălucit al celor doue anterioare? Piesele și esecutanții sânt indestul de cunoscuți, spre a mai insistă asupra-le, fără a căde in repetire ori in banalitate. Vom insemnă numai că dra Narice, care se producea, pare-ni-se, pentru întăia oră, a ținut partea-i de pian cu multă bravură. Forța, dulceta, desteritatea ce a deslășurat in pasagele respective și esactitatea in esecutiunea părților de *ensemble*, i-au căștigat numeroșele aplause ale publicului, care a ținut s'o mai vedă după terminarea piesei.

Cu tōtă barbaria volapükăi, cu tot șgomotul mesagiului regal și rēșunetul manifestului opoșiței, cu tot succesul chiar al celui d'al treilea quartet Dimitrescu, evenimentul insemnat al șeptemănei a fost, necontestat, sosirea lui Coquelin *ainé*.

Initând in totul pe francesi, nu puteam să lipsim d'a transformă și piscina Eforiei, după bulevardul Elisabeta, in sală de spectacol, cum e noul circ la Paris. Intr'un timp stăpănit de spiritul practic, ca cel in care viețuim, mai fiecă lucru are doue sēu mai multe destinațiuni: Dandyii au cai buni in acelaș timp de călărie și de 'nhămat la cabrioletă; elegantele își plimbă lucsul in cupeuri-victorii; buduarele au paturii-armoarūi, ce servă la nevoie și de-ascundētore celui care n'ar puté eși pe așe: bărbații geloși pōrtă bastōne-pușci, ér omenii de afaceri bastōne-umbrele.

¹ Librăria Haiman, prețul 1 leu.

Pentru ce dar n'am avé și teatrul-baie? Erna, foarte cochetă, dar foarte improprie sală de spectacol, fiind de formă oblongă și lipsită de acustică; spectacolele mancate, presărate de incidente și de accidente — ca cele de operetă: — ori reușite, dar cu prețuri pré sârate — ca ale lui Coquelin; — logi acomodate foarte incomod, strălucind de goliciunea decorațiunii, și staluri nu tocmai comode. Véra, cea mai elegantă piscină prin »destacarea totală« a teatrului; parterul, spriginit pe grinzi, pe popi și pe căpriori, se ridică și mașinele de vapori îl transformă într'un vast basin; logele devin cabine, ér pe prispa de pétră ce târnuzește basinul, scâldătorii se plimbă în costumul strămoșului Adam, căutând înzădar a găsi urmele frumóselor ce se tolăniau în benuarele acum desființate.

Constant Coquelin, cunoscut în lumea artistică sub numele de »Coquelin aîné,« e fiul unui brutar, născut în 1841, la Boulogne-sur Mer (Franța) și cel mai mare din trei frați. Arătând din copilărie aplecare pentru teatru, întră în 1859 la Conservatorul din Paris, unde urmă lecciónile marelui artist Regnier. Un an în urmă érá angajat la Comedia Francesă; aci, debutând în rolul lui Gros-René, din »Le dépit amoureux.« își asigură locul în »casa lui Molière.« ér în 1864, la vârsta de 23 de ani, mulțămită jocului seu inteligent, just, atrăgător, fu ales societar.

Din ceilalți frați, cel mijlociu, Ernest, dis Coquelin »cadet,« e asemenea la Comedia Francesă, ér cel mic, Gustav, poreclit și Wasa, e redactorul unui buletin comercial.

Coquelin aîné, care a știut să ocupe un loc important atât în repertoriul clasic, cât și în cel modern, e de aceeași forță în a interpreta și comedia și drama. Vocea-i clară, flexibilă, sonoră, e susceptibilă d'a emite cele mai fine nuanțe; figura-i de o nobilitate surprindătoare, exprimă cu o deopotrivă ușurintă sentimentele vesele ori triste. Dar mai cu semnă în comedie Coquelin asociază efecte comice de o mare finetă cu adevărul sentimentului ce exprimă.

Aceste deosebite însușiri ale artistului publicul bucureșcean le-a putut aprea mai bine în serile de marți și mercuri, când Coquelin s'a produs în comedia lui Gondinet: »Un Parisien« și în drama lui d'Ennery: »Don Cesar de Bazan,« în care Frédéric Lemaître devenise celebru. D'altfel aceste sânt și cele mai preferate creațiuni ale artistului. Cu toate aceste, spectacolele următoare, continuate în fiecare sérá 'naintea unei sale plină pân' la cel din urmă loc, au contribuit a ni-l arată sub toate fețele talentului seu. »Gringoire« și »Precieuses ridicules,« monologurile »Une robe,« »La Vie« și »Le corbeau et le Renard« cari au făcut delicia publicului de joi sérá: »Chamillac« și »Le Tartufe,« au fost atâtea ocașuni de strălucite succese pentru marele artist. Vineri, după actul III din »Chamillac,« dnii Manolescu și Notara i-au oferit, din partea artiștilor teatrului nostru național, o pré frumósă cunună de dafini, lucrată 'n aur și o cupă. Imbrățișarea ce societarul Comediei-Francese a găsit aci, departe, cât Ungaria de Franța, de primirea ce i s'a făcut la Pesta, de vom crede corespondentului lui »Neue Freie Presse,« l'a hotărît ca, peste aceste cinci reprezentațiuni anunțate și jucate, să mai dea încă trei. Despre aceste ve voiu întreținé în cronica-mi viitoare.

A. C. Șor.

Scrisori din Bucovina.

(Teatru românesc în Cernăuți.)

Societatea dramatică română »Concordia« din România a dat luni într'a 28 novembre a n. treia re-

presintație în sala societății filarmonice române »Armonia.« Se jucară piesele: »Cei însurați me fac să rid,« comedie în doué acte, tradusă de dna A. Poenariu; »Jean Marie,« dramă într'un act de A. Theuriet, trad. de dl Frideric Damé și »Doi soldați români,« comedie vodevil într'un act de dl Mihălescu. Ansamblul érá foarte bine ales și jocul artiștilor din astă sérá foarte bun.

»Cei doi soldați români« încântară publicul român. Ei ș-au terminat serviciul militar și se rentórseră amândoi la bordeele lor; se înțelege soldatul Rămurea nu singur, ci cu o drăguță, care se potrivea mult cu amantul ei. P'e când el érá neconținut beat, ea avea un caracter rezolut și luă comanda dela el. Iosif érá un tiner blagin, care rentorcându-se acasă, nu-l recunoscără nici iubita lui nici amicii lui. Drăguța lui, Florica, ținea că bețivanul Rămurea este Iosif al seu. Iosif desamăgit voiă să părăsescă satul, când îl recunoșce mamă sa. Dómnele Albescu, Poenariu și Leon își interpretară rolurile foarte bine; asemenea și domnii N. Bogdan, Chirimescu și Proca.

»Jean Marie« e o dramă bine aleasă și fu executată foarte bine de dómna Poenariu, care în toate reprezentațiunile avea dinteiăși dată rolul dramatic. Dl Bogdan interpretă asemenea foarte bine rolul amantului ei, joi Jean Marie.

Comedia »Cei însurați me fac să rid« fu foarte bine jucată și publicul nu mai eșise din ris. De se joca o comedie și sânt pe scenă 4 séu 5 persoane unde-i și dl Angelescu, atunci se șcie, că publicul nu nu mai ese din ris. Teatrul érá foarte bine cercetat. Intre óspeți vedeam și pe președintele țerii Escelența Sa baronul Pino.

Joi într'a 1 dec. c. n. s'a jucat »Cimpoiul dracului,« comedie vodevil în doué acte, tradusă de dl E. Carada; »Un mire cu përucă,« comedie într'un act, tradusă de dna H. Asenescu și »Doi țărani și cinci carlani,« comedie vodevil într'un act de C. Negrezi.

Comedia asta din urmă încântă mult publicul adunat. Ambii țărani jurară, că nevestele lor nu s'or iubi cu cuconășul Alecu din sat; asta o auđi Voichita și remășega érá perdută. Amândoué nevestele se vor vorbesc și când se ascund amândoi bărbații să le spioneze, nevestele se dragostesc cu cuconășul Alecu. Piesa fu foarte bine interpretată.

În piesa »Un mire cu përucă« érá să pățescă foarte reu mireșa Adriana, căci cameriera ei auđise, că mirele ei George n'are për de loc și pórtă përucă. Desperarea miresei érá foarte mare și pe aci érá să se strice logodna, când din nevrute dá ea de capul mirelui seu și se convinse, că-i cu për. Përuca, ce o allă ea la dënsul, érá dela o reprezentație de diletanți în folosul săracilor, unde jucă și mirele. Dna Poenariu, Leon, cum și dl N. Bogdan jucară foarte bine rolurile lor.

Despre »Cimpoiul dracului« nu-i ce de dis, este pré bine cunoscut publicului. Ciobanul amoresat în fata boerului face prin cântecul cimpoiului seu, că ea îi urméză și nu vré să se despărtescă de el. Se înțelege forța majoră nu ștă în cimpoiul, ci în Nichipercea, căruia îi érá milă de ciobanul amoresat. Actorii jucară rolurile lor foarte bine. Cântecul dlui Angelescu delectară mult pe public.

Vineri într'a 2 dec. c. n. se jucă »Frica e ruptă din raiu,« comedie vodevil în trei acte de dl M. Millo și »Căpitanul tunde-de-aur,« comedie într'un act de Er. Carvance, trad. de dl N. A. Bogdan. Căpitanul fu jucat de dl Bogdan, care dispune de un talent deosebit și rar dramatic și promite un viitor mare. În

oraș eră inundare: otelul eră incungiuat de apă și o eșire din otel nu mai eră cu puțină. Căpitanul hrăniă pe ôșpeții otelului cu peșcii. ce-i prindea in valurile apei, ce incungiuă otelul. El recunôșce in cameriera Germena pe fină șa. pe care o și ia de soție, găsind pe rivalul seu de odiniôră contele de Chanval, care luase pe amanta sa de soție, in otel, care îi scăpă vieța din undele apei inundătore.

In piesa »Frica e ruptă din raiu« publicul nu mai eșise din rîs. Actorii jucară rolurile fôrte bine și dl Angelescu delectă publicul cu umorul și dl Bogdan cu jocul seu potrivit. Teatrul a fost inse fôrte reu cercetat. Se vede, că de geabă-i, Cernăuțiul a fost și este prepastia teatrelor.

Dionisiu O. Olinescu.

Cronică vienesă.

(Opera inchisă. Cid, operă in patru acte și șapte tablouri. teatul de Ennery, musica de Massanet. Burgteatrul: O istorie de tôte țilele. Intre patru ochi. Carol Wagner și dșora Bârsescu.)

Aprôpe doue sêptemâni demonul intunericului din »Excelsior« luă șcepțul domniei in edificiul operei: represintațiunile furê intrerupte din cauza lipsei continue de lumină electrică: directorul și intendantura se ocupau cu repararea căldărilor dela stațiunea electrică și repetițiunile operei lui Massanet trebuiau să se țină la zarea unor lampe. Și acêstă poznă a trebuit să se întempe tocmai in mijlocul sezonului musical și chiar aici in Viena, in acêstă capitală dătătore de ton in musică! S'a răspândit fama, că in operă se va introduce erăș luminarea cu gaz și că teatrul va remănê cel puțin o lună in chis. Inse nici una nici alta nu s'a întemplat, opera ș-a deschis porțile deja din 20 a lunei trecute și o mare de lumină electrică luminează acuma erăș edificiul ca ziua. Dina luminei din »Excelsior« a triumfat asupra demonului intunericului și nimfele din balletul »Melusine« se scaldă erăș in lac la lumină feerică electrică. Societatea de gaz a trebuit să plătescă direcțiunii despăgubire și componistul Massanet fu silit să-și despacheteze cuferul, căci represintarea operei sale in 19 a l. t. nu a fost posibilă.

In timpul cât a stat opera inchisă, direcțiunea a primit o mulțime de invitări, ca întreg personalul operei să debuteze in străinătate: așa din Berlin, Dresda etc., direcțiunea inse nu a primit nici una.

Abiă la 22 nov. s'a represintat opera lui Massanet »Cid«, care se pôte numi cu tot dreptul un teat musical ilustrat. Teatul are trei autori. D'Ennery, autorul mai multor sute de piese teatrale, a compus din drama »Cid« a lui Corneille mai multe scene; Gallet și Blau, cărora li se predete schița libretului spre prelucrare, o versificară și luară pasage întregi din drama lui Corneille; libretul împărțit in 4 acte și 10 tablouri se predete componistului, acela a șters 3 tablouri din cele 10.

Primul tablou ne arată palatul contelui Gormaz și aici aflăm dela cei adunați, că tinerul Rodrigo, eroul operei, este numit cavaler de cătră rege și că totodată se va alege dintre nobili un guvernator pentru infanta. Ximene, fiica frumoasă a lui Gormaz, descopere tatălui ei, că e inamorată de Rodrigo. După ce s'a schimbat scena, vedem o sală de columne, ce conduce din palatul regesc la catedrală. Intre cântul preoților, sunetul organelor și inaintea tuturor nobililor se întemplă ceremonia numirei de cavaler și lovirea cu spada, totodată tatăl seu Diego e numit guvernator al infantei. Gormaz, carele cugetase că va primi acest post sigur, se inlurie, insultă pe Diego, acesta scôte sabia, inse fiind slab, nu se

pôte bate. Rodrigo, fiul seu, jôră după multă luptă internă de a resbună acêstă insultă și in tabloul III, nôptea, intr'o stradă din Burgos ucide in duel pe contele Gormaz, pe tata Ximenei. Acêsta apare incungiuată de servitori și popor, jôră resbunare uciđătorului și aflând că acela e Rodrigo, cade ametiță. După acêstă scenă tristă, urmêză tabloul unei țile festive și fericite. In piața din Burgos cântă infanta o arie frumoasă de amor, poporul jôcă și cântă. In mijlocul aceste veselii apare Ximene in vestminte de doliu și pretinde dela rege ca să se pedepsescă uciđătorul tatălui ei. Chiar atunci inse sosesc niște călăreți mauri, cari in numele regelui Boabdil pretind jumătate imperiul, la cas contrar declară resbel. Rodrigo e neapărat trebuincios armatei spaniole și așa regele nu-l pôte pedepsi. Inainte de ce Rodrigo părăseșce patria, merge la Ximene, duet de amor și despărțirea nu lipseșce: Ximene il iubeșce încă, inse totuș pretinde môrtea lui. Tabloul al șeselea ne conduce in castrul lui Rodrigo, căruia i apare sfântul Iacob și-i prevesteșce ajutor in luptă. Rodrigo merge in contra maurilor și îi invige. In tabloul final se rețințe ca invingător, rögă de iertare pe Ximene, i cere amorul și mâna. In teatul original Ximene il iertă, aici la operă piesa se încheie așa, că Ximene se străpunge cu un pumnal, nefiind in stare de a alege între datorie și amor.

La acest teat a scris Massanet o musică plină de spirit, invențiunea arielor inse e fôrte primitivă și orchestrul e tractat intr'un mod brutal. In multe pasage se observă reminiscenții din operele lui Mayerbeer, Verdi, Gounod și Wagner și numai in unele locuri escelază componistul. Așa in pasagiul Ximenei in ges-dur »Du süses Wort,« carele se estinde prin tôte piesa, in aria infantei, in musica balletului, a cărei melodii sunt arii spaniole, apoi in aria Ximenei in h moll, precum și in ouvertura la acest tablou. Fôrte bine e prelucrată scena lovirii cu spada și scena in care Ximene caută pe uciđătorul tatălui ei. Celelalte ansamble sînt de tot șgomotoșe.

Succesul in ceea ce priveșce represintațiunea a fost mare. Orchestrul și corul, dirijat de Hans Richter fu eminent. Rodrigo al domnului Winkelmann fu plin de măestrie, atât in ceea ce priveșce interpretarea dramatică, cât și partea musicală. Nu cred să existe adi vre-un tenor eroic german, carele s'ar putê mesură cu dl Winkelmann in acest rol. Partia Ximenei s'a fost incredințat dômnei Lucca; acêsta fiind inse bolnavă, a abdis in favorul dșorei Schlăger. Artistă, care din lună in lună face progrese mai mari, captivă publicul prin talentul ei dramatic, cu care infătoșă pe Ximene. Dșora Schlăger ș-a câștigat cu acest rol cu tot dreptul numele de primadonă a operei: atât dênșă, cât și dl Winkelmann furê fôrte aplăudați. Eminent cântă dl Sommer partia regelui și dșora Forster rolul infantei. Fôrte bine fu Rokitansky ca Diego. Decorațiunea fu splendidă, costumele de Gaul, fidele sechului istoric, punerea in scenă escelentă. In balletul din actul al II-lea se destinse signora Ceralo cu eșecutarea câtorva jocuri spaniole.

In Burgteatrul piesa lui Costetti »O istorie de tôte țilele« a obținut un succes de onôre. In acêstă piesă, o femeie pécătôsă, amantul ei și soțul jôcă rolurile de frunte. Bărbatul aflându-i necredința, n'o ucide, nici nu se bate in duel cu rivalul seu mai norocos, ci pe acesta il dă pe ușe afară, ér pe consôrta sa o trimite acasă părinților ei! Piesa e scrisă intr'un stil de tot diletantic. Dl Sonnenthal jôcă rolul soțului înșelat fôrte bine. Pe muierea pécătôsă o interpretă dșora Bârsescu intr'un mod perfect. Nelinișcea mare și sfășietore, chinul, frica și căința i reușiră

förte bine. Artista a făcut progrese mari in conversațiunea ușoră.

După această piesă se dete comediă lui Ludovic Fulda »Intre patru ochi« care avu succes mare. Un medic tiner a luat in căsătorie pe o contesă, care trăește pentru totă lumea, numai pentru soțul ei nu și e in tot locul de aflat, numai in casa ei nu. In séra in care tinera dómna dá primul bal, se naște cértă intre soți și fiind că óspeții nu apar încă, se continuă această cértă și soții schimbă atăta timp vorbe intre dênșii, până ce femeia ce a căutat numai petreceri, recunóște purtarea ei și plină de căință se rentörce in brațele soțului ei. Că óspeții nu apar, se esplică la fine, factorul casei a uitat să ducă invitațiunile la poștă. Așá ambii soți pot prima dată in decursul căsătoriei lor de patru luni să converseze o oră intre patru ochi. Acestă piesă jucată cu mult spirit și naturalitate de geniala Hohenfels, domnii Hartmann și Meixner stérni rísete și aplause in public.

La prima decembre trecură o sută de ani, de când direcțiunei dela Burgteatru i s'a imanuat drama lui Schiller, Fiesco: piesa purtă titlul »Fiesco, o dramă republicană.« Direcțiunea dela Burg a serbat acest eveniment prin o represintațiune escelentă a acestei piese Dșóra Bársescu jocă primadatá rolul Leonorei cu succes mare. Momintele lirice i reușiră förte bine. Artistei i s'a predat și rolul Margaretei in piesa »Nobilul ajuns la miserie.«

Tot pe această scenă debută și domnul Carol Wagner dela teatrul din Cassel ca Don Carlos, Leander și in Götz. Artistul plăcú förte ca Don Carlos și fu angajat pentru anul viitor. Alătura cu acest artist talentat escelá dșóra Bársescu ca princessa Eboli, Maria și Hero și obținú după fiecare scenă aplause nenumérate.

Valeriu Russu

Crisa Reuniunii femeilor române din Arad și provincie.

In nrul 47 al acestei foi s'a luat notiță despre regretabilul stadiu la care a ajuns Reuniunea femeilor române din Arad și provincie.

Imi iau permisiune a rectificá un passagiu din acea notiță, pentru ca și cetitórele acestei foi să fie in curent cu această afacere penibilă.

Se dice in acea notiță:

»După ce statutele s'au întărit de cătră ministeriu, *majoritatea* comitetului interimal a mai făcut și un supliment de statute, care a fost aprobat și de cătră majoritatea sinodului diecesei Arad.«

Acel supliment nu a obținut majoritatea comitetului interimal.

In ședința, in care s'a presintat acel supliment din partea bărbaților de incredere, cari conform sensului statutelor nu au vot decisiv, ci numai consultativ: au fost de față numai doue membre a comitetului, cu presidenta trei.

Suplimentul s'a cetit.

Una dintre membrele comitetului nu a aprobat acest supliment Ér cealaltă dómna, după cum s'a exprimat ulterior, nu a petrecut cu atențiune despre ce este vorbă. — Și așá presintându-se aprobarea acelui supliment, a subscris fără rezervă.

Acel supliment făimos a obținut dar in ședința comitetului aprobarea numai a uneia membre a comitetului și a presidentei.

In comitetul interimal sânt alese 7 dame ca membre a comitetului și presidenta. Decă e vorbă de

majoritatea comitetului, atunci cele 4 dame care au protestat in contra suplimentului: forméză majoritatea.

După ce statutele reuniunii s'au întărit de cătră minister, comitetul interimal nu mai eră indreptățit a aprobá un supliment cătră statute. Cu atât mai puțin eră indreptățit a aprobá această prin o votisare atât de abnormală.

Considerând, că acel supliment este in contradicere, ba drept violare a statutelor: femeile române trebuie să insisteze spre abrogarea acelui supliment.

Fie aci confrontate câteva dintre aceste puncte contraste.

Suplimentul.

§ II. Statutele vidimate de cătră inaltul minister etc. se adóptă de cătră jurisdicțiunea bisericéscă etc. cu urmátorele *amplificațiuni*.

Că acele *amplificațiuni* sânt modificare, ba drept violare a statutelor, se vede din urmátorele:

Suplimentul:

§ V. Presidiul ordinar al adunării generale compete presidentei Reuniunii *care inse este datóre a cede presiidiul comisarului consistorial*. . . etc.

§ IX. Comisarul consistorial etc. va avé loc ca membru natural in comitetul reuniunii comform § XIX din statutul organice.

Statutele.

§ 28. Modificarea statutelor se va puté întemplá numai in adunarea generală a membrilor, convocată anune spre acest scop etc.

§ 25. Presidenta

c) convócă și conduce adunările generale și ședințele comitetului.

§ 15. De competența adunării generale se țin:

a) alegerea comitetului etc. § 19 a) Numerul membrilor centrali se ficséză la 17, intre cari 12 femei, 5 bărbați. Dintre aceștia o presidentă, o cassieră și un secretar sânt oficialii Reuniunii, ér 4 inși sânt consilieri.

Mai amintind apoi § 6 din statutele in care nu este recunoscut séu prevéduț membru *natural*, apoi § 8 din statute in al căruia sens membrii bărbătești ai reuniunii *nu au vot decisiv in afacerile reuniunii*: prin urmare acele puncte sânt o violare a statutelor.

Mai amintind apoi aci § 29 din statutele Reuniunii: Decă Reuniunea nu s'ar mărgini la scopul și procedura normată prin aceste statute etc. se suspinde fără amânare de cătră inaltul regim etc.

Nu voi abusa de bunăvoința stimabilelor cetitóre prin dezbaterea mai detaliată a acelui supliment, ci me restring numai a atrage atențiunea femeilor române asupra acestui supliment regretabil, care nu numai violéză statutele nóstre, ci e intenționat pentru de a impdecá ori ce activitate a reuniunii și e chiar dejositor pentru o reuniune a femeilor.

Petronela Cornea n. Mișiciu.

S f i n c s u l .

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 569. —

Originea Sfincsului se află in Egipt, dar atât in mitologia romană, cât și in cea grecă este câte un Sfincs. A avut mai multe forme; una din acele este cea represintată prin ilustrațiunea din nr. acesta. A fost o ființă teribilă, a făcut multe cruđimi; dar totodată a represintat și înțelepciunea. Acestă se manifestá mai cu sémă prin respunsurile dubie ce Sfincsul dedia acelora ce-i intrebau părerea.

I. H.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Știri literare și artistice. *Di Al. I. Odobescu* a publicat al treilea volum din interesantele sale »Scrieri literare și istorice.« — *Di V. A. Urchicia* a ținut în săptămânile trecute erăș câteva conferințe literare, prin diverse orașe ale României, în folosul ridicării statuei lui Miron Costin. — *Di Iosif I Ardelean*, paroc în Kétegyháza, publică invitare de abonament la al doile volum al cuvântărilor sale bisericăști și funebrale, cu prețul de 1 fl. — *Di Cogălniceanu* trebuie să plece dăilele acesteia la Colonia, unde se va vinde prin licitațiune colecțiunea sa de tablouri. — *Poetul Eminescu* este pe calea unei complete însănătoșiri.

Petre Ispirescu a murit! Literatura română ăra are doliu, unul din cei mai buni scriitori populari ai noștri, Petre Ispirescu, a încetat din viață sâmbăta trecută la București, în etate de 57 ani. Ne rezervăm pentru alta ocaziune a reveni asupra vieții și activității sale, când totodată i vom presintă și portretul, de cumva il vom pute căpăta; astăzi observăm numai, că mărtea l'a atacat pe neașteptate, fără să fi bolit și i-a stins viața prin apoplexie. Neobositul culegător și scriitor al basmelor populare, care a colaborat și la foia noastră, în care nu de mult a publicat un basm mitologic, a murit lucrând, căci și în ziua morții scrisese un basm. »Unirei« i se afirmă, că Ispirescu lăsă un forte prețios manuscris, pe care inse niciodată n'a putut să-l facă și altora cunoscut prin tipăritură: o adevărată comoră, 20 mii de proverbe adunate și cu și de Ispirescu și aranjate de el în ordine alfabetică. Academiei Române i incumbă datoria de a face ceea ce culegătorul lor n'a putut. Inmormântarea lui a fost o serbare de doliu a literaturii noastre, la care a luat parte cei mai de frunte bărbați de litere ai noștri aflători în capitala României.

Studii istorice. *Di A. D. Xenopol*, profesor de istoria română la universitatea din Iași, a scos de sub tipar acolo, în editura librăriei »Frații Șaraga,« o carte în limba franceză intitulată »Études historiques sur le peuple roumain« (Studii istorice asupra poporului român. Sumarul acestei cărți este următorul: Resbóiele dacice ale împăratului Traian; Resbóiele russo-turcești și influințele lor asupra țerilor române: Petru cel mare, Brancovean și Cantemir; resboiul din 1736, pacea dela Belgrad 1739, resboiul din 1774: răpirea Bucovinei 1775; resboiul din 1787, pacea dela Iași 1792, resboiul din 1812; răpirea Basarabiei. Documente relative la perderea Bucovinei. Frumosul volum costă 4 franci.

O nouă intrunire literară în București. Sâmbătă, 21 novembre sêra, intrunirea literară a »Revistei noue« de sub direcțiunea dlui Hașdêu a fost forte interesantă, spune »România.« *Di Gion* a ceti »O pagină din domnia Fanarioșilor,« studiu de multă valóre, descris cu meșteșugire. *Di Vlăhuța* a ceti o frumósă bucată în versuri intitulată »Liniște« și dedicată amicului seu dela Vrancea. *Di Hașdêu* ăra tocmai să începă a ceti un articol, când vestea despre mărtea unuia din cei mai neobosiți colaboratori ai Revistei, a bêtărânelui Petre Ispirescu, il intrerupse. *Di Hașdêu* se ratrase împreună cu toți invitații, promițându-le a ceti sâmbăta viitoare.

O nouă scriere etnografică și geografică a Transilvaniei. De vr'o câțiva ani Transilvania atrage atențiunea întregei lumi civilizate, ceea ce se vede din scrierile, ce apar una după alta, referitoare la ea. Un destul de voluminos op, cu frumóse ilustrațiuni, despre Transilvania s'a publicat în Londra, din partea unei renumite scriitoare engleze Emilia Gerard. Aceea ce este espus în această scriere este cules din

esperința proprie a scriitoarei, care fiind soția unui oficer din statul major austriac cu numele Laszowsky, a petrecut mai mult timp în Transilvania. Scrierea din multe puncte de vedere e interesantă.

Facsimile. *Di Al. Roșculescu*, litograf, care precum se șcie își are litografia în stabilimentul tipografiei H. Goldner din Iași, a lucrat în mod admirabil o mare colecțiune de iscălituri în facsimile ale multora din vechii domnitori români, cum și a altor bărbați distinși din trecut. Această colecțiune va servi de supliment Uricarului dlui T. Codrescu vol. IX.

Metodica școlii populare. Sub titlul acesta a apărut la Arad o broșură, al cărei autor este dl dr. Petru Pipoș, profesor la institutul preparandial de acolo, care a publicat și 'n foia noastră unele lucrări. Scrierea această este partea primă a subiectului ce ș-a propus autorul a trată. Ea culminează în capitolele, unde dânsul pledază pentru învățământul intuitiv, clar, multilateral, adevărat, practic și trainic. Prețul 60 cr. séu 2 lei.

Istoria Românilor dela Mureșul de Jos. Sub titlul acesta primirăm o broșură, de dl V. Grozescu, care conține articoliile sei publicați astă-veră în foia noastră. sub titlul de sus. Broșura e dedicată dlui Vinc. Babeș. Prețul nu-i însemnat.

Pentru Crăciun. A ășit de sub tipar și se pôte comandă dela librăria diecesană din Caransebeș: Cântări la Nașcerea Domnului și la alte sêrbători. Culese și arangiate de Nicolau Velcu. Docent rom. gr. or. Prețul unui esemplar 12 cr.

Diaristic. *Instrucțiunea* este titlul unui nou diar pedagogic și științific; care a apărut la București, sub redacțiunea dlui M. Rădulescu.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Știri teatrale și musicale. *Regina României* a intrunit în săptămâna trecută în palatul regal din București peste doue sute de persóne la serata artistică, arangiată cu concursul lui Coquelin. — *Princesa Elena A. Bibescu* a dat la Amsterdam un concert, care a reușit escelent; la sfêșit corul domnișórelor din societatea naltă a cântat în onórea concertantei imnul românesc. — *Artistul Coquelin* a fost decorat de cătră regele Carol cu crucea de cavalier al »Corónei României;« ăra regina i-a oferit manuscrisul tratatului ei asupra artei dramatice, care va apăre în curênd la Paris.

Seratele literare și musicale din Lugos. În serata dela 16 novembre dșóra Barbu a cântat din pian piesa »Santa Lucia« de Vincencio de Meglio, dl Coriolan Bredicean a continuat novela sa »Pétra credinței,« dșóra Stefani a esecutat doina de Francisc Lorenz, dșóra Cosgaria a declamat poesia »Bardul latinizării« de Carol Scrob și 'n sfêșit dșórelor Barbu, Florescu și dl Palco au cântat »Semănătorii« de Alecsandri, musica de M. Cohen, care la cerere generală s'a repetit.

Concert în Brașov. Reuniunea română de cântări și gimnastică din Brașov a dat la 13/25 novembre o producțiune musicală. Programul a fost următorul: 1. R. Weinwurm: »Cântece toscane« pentru solo, cor și piano; 2. Huber: »Doue suflute,« cor micst; 3. Nichi: »Frunđuliță« cântec popular, arangiat pentru cor micst. de Nic. Popovici; 4. Declamațiune; 5. F. Mendelssohn B.: »Ērna,« cor micst; 6. Huber: »Vino'n codru,« cor micst; 7. G. Dima: »Doue inimi,« horă, compusă pentru cor micst și piano, Piesele din programul acesta au fost tóte esecutate escelent. Publicul a aplaudat cu plăcere pe noul dirigent al chorului, dl Niculae Popovici, cunoscutul pro-

lesor și cântător, care în toamna trecută s'a mutat la Brașov. În deosebi trebuie să amintim pe dșora Lucia Pușcariu, care a cântat cu sentiment și cu artă partea sa de solo. Au fost bine primite și cvartetetele »Frunđușiță« de dl N. Popovici și »Doue inimi« de dl G. Dima. Dl Artenie Vlaicu a declamat pré bine poesia »Garda Seraiului« de Alecsandri. După concert început dansul, care ținū până dimineața.

Reprezentatiune tratală în Brașov. Aflăm din »Gazeta Trans.« că grupul tinerilor comercianți români din Brașov va arangia în decursul acestei erni vr'o câteva reprezentatiuni teatrale românești. Prima s'a ficsat pe duminica viitoare, 11 decembrie n. și se va da în sala redutei. Se va jucă »Tutorul« comedie în 2 acte și un tablou de dna M. Poni, publicată în fôia noastră, de unde s'a reprodus și 'n brosură. Vinitul curat este destinat pentr'un scop filantropic.

CE E NOU?

Sciri personale. I. *PSa mitropolitul Silvestru Morariu-Andrievici* la 14/26 novembre ș-a serbat a 70-a aniversară a dîlei sale natale, cu care ocaziune în numele arhidieceșei l'a salutat părintele archimandrit Ciupercovici. — *Dl Alesandru Micu*, vicar foraneu în Făgăraș, a fost numit canonic la catedrala din Blaș. *Dl Duiliu Zamfirescu*, cunoscutul nostru novelist și poet, unul din colaboratorii acestei foi, care a publicat de densus multe lucrări și sub pseudonimul »Don Padil.« este numit secretar al doile în legațiunea română din Roma. — *Dl Nicolae Comșa*, vice-notar la judecătoria din Teregovia, s'a numit subjude la aceeaș judecătorie. — *Dl Nicolae Gaetan*, avocat în Aiud, s'a mutat la Brașov.

Hymen. *Dl Samuil Roșu*, învățător la școla capitală română gr. or. din Sas-Sebeș, la 20 novembre s'a cununat cu dșora Elisabeta Joandrea, învățătoare la aceeaș școlă.

Reuniunea femeilor române din Arad. Dna Letiția Oncu, casiera Reuniunii femeilor române din Arad, publică în diare o dare de sêmă despre banii încasați în folosul numitei Reuniuni. Suma este 2746 fl. 51 cr., din aceștia 2247 fl. 4 cr. sînt elocați în cassa de păstrare comitatensă. 499 fl. 8 cr. la institutul de credit și economii »Victoria« din Arad. Dna Oncu declară, că e silită a face acêsta dare de sêmă pe calea diaristice, căci presidiul Reuniunii nu mai convoca adunarea generală, spre a face acêsta socotelă.

Academia Română. Vineri Academia a ținut ședință publică. Dl B. P. Hășdeu a citit despre Diaconul Coresi și publicațiunile sale. Dl Gr. G. Tocilescu a vorbit despre termele romane și despre castelul descoperit la Bivolari pe Olt din sus de mănăstirea Cozia.

Regele Carol pentru școli. Regele Carol a reparat și a îmbunătățit tôte școlile de pe proprietățile sale și de pe ale domeniilor coronei din județul Suceva ș-a înființat o școlă de model în comuna Mălinii, care s'a deschis cu solemnitate mare, în luna trecută.

Oglinda lunei. În Franția s'a petrecut dîlele aceste o crisă mare: presidentul republicei, Grévy, ne mai avînd increderea corpurilor legiuitoare, a trebuit să-și dea dimisiunea. În locul lui s'a ales Marie François Sadi-Carnot. Densus e inginer, bărbat cu știință, dar rol mare n'a jucat, de și a fost și ministru. Acuma e de 50 ani. — În România sesiunea corpurilor legiuitoare s'a deschis la 27 novembre n. prin mesagiul regesc; opoziția face mari sforțări pentru

resturnarea guvernului condus de dl I. C. Brătian. — Rusia își concentrează mereu trupele la granița austro-ungară.

Pentru congresul național-bisericesc al mitropoliei Românilor gr. or. din Ungaria și Transilvania, s'au ficsat alegerile de deputați pe noul period de 3 ani 1887—1890. În diecesa Caransebeșului s'au făcut alegerile în 12 și 22 novembre c. v. a. c. În diecesa Aradului și anume pe teritoriul consistoriului aradan, alegerea deputaților din cler s'a făcut în 19 nov. (1 dec.) și a mirenilor se va face în 6/18 dec.; 6/18 dec. și a mirenilor eparchial din Oradea-mare, pentru cei 3 deputați din cler și 6 mireni din districtul seu, a ficsat alegerile și respective scrutinarea alegerilor pe ziua de 14/26 decembrie.

Adunări învățătoresci. Despărțământul I al reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul al X-le, Brașov, a ținut adunarea sa generală la 4 decembrie n. în Satulung, în sala otelului »La sôre.« sub presidiul dlui I. Dorca. Cu asta ocaziune, afară de agendele administrative, dl G. Moian a ținut o prelegere din albinărit și anume despre coșnița de sistemul Dzirzon și despre viața albinei. Totodată se statoriră condițiunile concursului oferit de parocul Victor Popea din Satulung, pentru elaborarea temei: Ce este învățătorul? Chiemarea cea înaltă a lui și stima ce i se cuvine din partea omeniei. — Reuniunea învățătorilor români din despărțământul I Brad va țină adunarea sa generală la 20 decembrie în sala gimnasiului român de acolo, sub presidiul dlui Ioan German. Cu asta ocaziune învățătorii George Ignaton, Ilie Beu, Savu Stănilă, Teodor Simedrea, Nicolae Nicorescu, Ioan Circo, Petru Rimbaș, Ioan Neag, Avram Groza, Alesandru Draia, Elia Cosma, Inocențiu Bogdan, Ioan Albu, Petru Perian și Romul Jurca vor țină prelegeri teoretice și practice.

Bal la Beins. La 23 novembre s'a dat la Beins un bal frumos în folosul reuniunii pentru infrumșetarea orașului. Dintre dame au luat parte și dômnele: Irina Antal, Boiț, Ignaț, Creț, Simai, Mureșan, Papp, Horvath, Beliczey, Böhm, Buder, Bérczy (din Ceica), Eder, Grünvald, Györy, Illés, Nerpsz, Varga, Zanko și domnișoarele: Irina Antal, Luisa Cașolțean, Ecaterina Duma, Maria Simai, Maria Valean, Iulia și Margareta Buder, Margareta Beliczey, Ema Dobrai, Regina Grüner, Iulia și Rosa Sipos, Gizela Steiner și Iulia Szöllöșy din Vașcou.

O nouă grădină publică în București. De câteva dîle s'a început, scrie »Românul« a se face lucrări pentru plantarea Dealului mitropoliei. Însărcinatul cu aceste lucrări este directorele școlei de agricultură dela Strihăret. În partea de jos a Dealului se va face și un havus cu chieltuela Em. S. mitropolitului primat. Dealul astfel plantat va deveni o frumoasă grădină care va servi de plimbare publicului.

Necrolog. *Alessiu Hosszu* de Kisnyires, subjude cercual r. în Deș, a încetat din viață acolo la 29 novembre, în etate de 51 ani.

Călindarul săptămânei.

Qua sept.	Călindarul vechiu	Călind nou
	Dumineca 13 Ev, dela Luca c. 18, gl. 2, a iernii 5.	
Duminecă	29 Mart. Paramon	11 Săpienta
Luni	30 † Ap Andrei I.	12 Otilia
Mărți	1 Prof. Naum	13 Lucia
Mercuri	2 Prof. Avacum	14 Nicasiu
Joi	3 Prof. Sofronie	15 Valeriu
Vineri	4 Mart. Barbara	16 Adalbert
Sâmbătă	5 † Cuv. Sava	17 Lazar

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Otto Hügel în Oradea-mare.